

JAG
VILL
VETA

ŽELIM DA ZNAM

– ŠTA TREBA DA
KAŽEM SVOM DETETU?

Informacije za vas koji ste roditelj i živite
sa zaštićenim ličnim podacima

SADRŽAJ

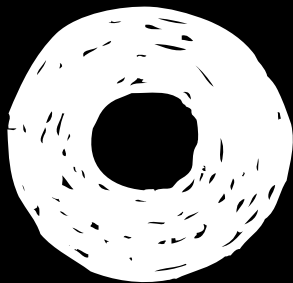
Uvod	5
Zaštićeni lični podaci	6
Deca sa zaštićenim ličnim podacima	7
Prava deteta	8
Šta govore deca	9
Šta deci treba reći	11
Oprostiti se	13
Plan u slučaju opasnosti	14
Kada dete odrasta	15
O internetu	17
Potražite pomoć od drugih	18
Više informacija od Državnog organa za zaštitu prava žrtava krivičnog dela (Brottsoffermyndigheten)	19

UVOD

U dobijanju informacija o svojoj situaciji deca zavise od odraslih. Zato je Državni organ za zaštitu prava žrtava krivičnog dela odlučio da ovu brošuru nameni vama roditeljima. Kao roditelju, ova brošura vam pruža savete o tome kako da svom detetu olakšate život sa zaštićenim ličnim podacima. Brošura je nastala u saradnji sa Dečijim ombudsmanom (Barnombudsmannen).

U Švedskoj oko 4 000 dece živi sa zaštićenim ličnim podacima. Većina te dece ima zaštićene lične podatke jer su jedan ili oba roditelja bila izložena nasilju i pretnjama. Bez obzira na to da li je dete direktno ugroženo ili ne, na njegov život utiče to što živi sa zaštićenim ličnim podacima.

ZAŠTIĆENI LIČNI PODACI

Postoje različiti stepeni zaštite. U određenim slučajevima je dovoljno označavanje ličnih podataka kao poverljivih (sekretessmarkering) tokom kraćeg perioda, dok su u nekim slučajevima potrebni fingirani, odnosno izmišljeni lični podaci tokom celog života.

- Označavanje podataka kao poverljivih (sekretessmarkering) podrazumeva označavanje u matičnoj evidenciji građana, koje signalizira da podaci o određenoj osobi ne smeju da se daju bez posebne provere. Označavanje podataka kao poverljivih se, po pravilu, preispituje svake godine.
- Pravo da se ostane prijavljen na prethodnom mestu prebivališta (kvarskrivning) podrazumeva da se osoba koja je ugrožena seli na drugu adresu,

ali ostaje upisana na starom mestu i pošta joj se prosleđuje preko Poreske uprave (Skatteverket). Pravo da se ostane prijavljen na prethodnom mestu prebivališta važi najviše tri godine odjednom.

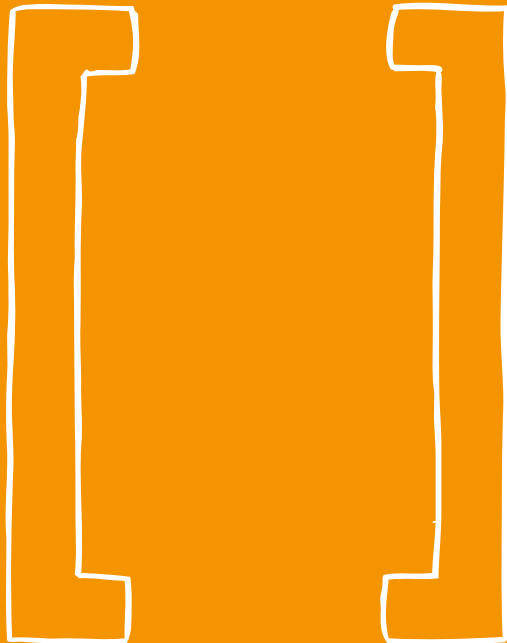
- Fingirani, odnosno izmišljeni lični podaci (fingerade personuppgifter) su najviši stepen zaštite i podrazumevaju dobijanje potpuno novog identiteta, sa novim imenom i matičnim brojem.

Mnogi na svoju inicijativu traže zaštićene lične podatke kod Poreske uprave, dok drugi zaštitu dobijaju nakon kontakta sa policijom.

Na **www.skatteverket.se** postoje informacije o tome kako se podnosi zahtev za zaštitu ličnih podataka. To je moguće i pozivom na broj **0771-567 567**.

DECA SA ZAŠTIĆENIM LIČNIM PODACIMA

Deca često dobijaju zaštićene lične podatke jer ih ima jedan od roditelja. Roditelji, na primer, mogu da budu u opasnosti zbog svog posla ili zbog toga što su svedočili u nekom sudskom postupku. Najčešći uzrok je izloženost nasilju od strane bliskih osoba, kada opasnost predstavlja neko od članova porodice ili neko blizak. Deca mogu biti izložena nasilju i od strane jednog ili oba roditelja ili grupe rođaka.

PRAVA DETETA

Konvencija o pravima deteta je međunarodni sporazum čiji je Švedska potpisnica. Konvencija se bavi pravima koja deca imaju, bez obzira na pol, poreklo, religiju ili invaliditet. Deca imaju pravo na posebnu brigu i zaštitu, pošto su često ranjivija.

KONVENCIJA O PRAVIMA DETETA

se zasniva na četiri osnovna principa:

- da sva deca imaju ista prava
- da se detetov najbolji interes uzima u obzir kod donošenja svih odluka
- da sva deca imaju pravo na život i razvoj
- da sva deca imaju pravo da izraze svoje mišljenje, kao i na uvažavanje tog mišljenja.

Prema Konvenciji o pravima deteta, deca imaju pravo da budu zaštićena od svih oblika fizičkog i psihičkog nasilja, zanemarivanja i seksualnog zlostavljanja.

Konvencija, takođe, skreće pažnju na to da deca izložena nasilju imaju pravo na podršku i pomoć.

Sva deca imaju pravo na odrastanje bez nasilja. Dete, ili neko drugi u porodici izložen nasilju, ima pravo na sigurnost i zaštitu. Zaštićeni lični podaci služe da deci i odraslima pruže sigurnost i zaštitu od daljeg nasilja. Kada porodica dobije zaštitu ličnih podataka, deca imaju pravo da učestvuju u tome i dobiju informacije o tome šta se dešava, čak i kada su mala. To roditelje stavlja pred velike izazove. Šta treba reći deci? Koliko deca mogu da razumeju? Kako da se izbegne da se deca uplaše?

ŠTA GOVORE DECA?

Deci je teško da žive izložena opasnosti i mnoga od njih se zbog toga osećaju uznemireno i uplašeno. Zaštićeni lični podaci mogu da pruže sigurnost koja umanjuje strah.

»U POČETKU JE BILO VEOMA TEŠKO OSLOBODITI SE STRAHA. NOĆU UOPŠTE NISAM MOGLA DA SPAVAM. TO JE BILO VEOMA MUČNO.«

Ebba¹

»OSEĆAM SE VEOMA SIGURNO SA ZAŠTIĆENIM IDENTITETOM. ZAISTA SE TAKO OSEĆAM. TO JE VEOMA LEP OSEĆAJ.«

Rebecka¹

Zaštićeni lični podaci mogu da stvaraju i puno problema, posebno kada dete poraste. Mnoga deca doživljavaju da ne znaju šta mogu da pričaju svojim drugarima. Može biti teško znati šta reći drugarima kada žele da dođu kod vas kući i igraju se sa vašim detetom. Uobičajeno je da se deca sa zaštićenim ličnim podacima osećaju usamljeno i da se plaše da ne budu razotkrivena.

»NE ŽELIM DA MNOGO VREMENA PROVODIM SA DRUGARIMA JER NE ŽELIM DA MI SE POSTAVLJAJU PITANJA I SLIČNO. TO MNOGO UTIČE NA MENE.«

Sofia¹

Djeca i mladi često doživljavaju da odrasli u školi, u okviru zdravstvene zaštite i u mnogim drugim državnim upravama ne znaju kako je to živjeti sa zaštićenim osobnim podacima.

»ČINI SE KAO DA U ŠKOLI I NA DRUGIM MESTIMA UOPŠTE NEMAJU EVIDENCIJU O TOME.«

William¹

¹ Svi citati su preuzeti iz izveštaja dečijeg ombudsmana «Nezaštićen» (Oskyddad).

ŠTA DECI TREBA REĆI?

Može da bude teško znati koliko detetu treba reći i ne postoje uopšteni saveti koji odgovaraju svima. Šta treba reći detetu je individualna stvar koja mora da bude prilagođena situaciji, ali postoji par stvari koje treba imati na umu:

Pričajte direktno sa detetom. Odvojite vreme da detetu objasnite šta se dešava. Deca primećuju kada su roditelji uplašeni i uznemireni, i često čuju kada roditelji međusobno razgovaraju. Ako niko ne razgovara sa detetom, postoji veliki rizik od toga da dete samo nađe objašnjenja za ono se događa. Deca mogu da se osećaju još uplašenije, zbunjenije i usamljenije. Saznanje o tome šta se dešava, često daje osećaj sigurnosti.

Razgovarajte o onome što su deca doživela. Kada deca dožive pretnje i nasilje, često o tome puno razmišljaju. Razgovor sa odraslom osobom učiniće da se deca osećaju bezbedno i omogućiće im da podele svoja iskustva sa nekim. Takođe će dobiti priliku da postavljaju pitanja. Ukoliko je dete izloženo nasilju ili je videlo pretnje i nasilje, dobro je reći detetu da se selite na sigurno mesto. Deca imaju pravo da znaju da su zaštićena od nasilja.

PRIMER:

– Sada se selimo i nećemo reći Henriku gde živimo kako ne bi mogao da nas nađe i tuče nas ponovo.

PRIMJER:

– U svađi sam sa nekoliko odraslih osoba i ne želim da te osobe dođu kod nas kući. Zato nikome nećemo reći u koji se grad selimo.

Izbegavajte zastrašujuće detalje. Uzdržite se od pričanja detalja o nasilju ili opasnostima za koje dete ne zna. To može da zastraši dete. Međutim, deci je potrebno dovoljno informacija kako bi razumela zašto ne treba da govore gde žive.

Izbegavajte laži. Ponekad je potrebno zaštititi decu od onoga što ih plaši ili od onoga za šta su previše mala da bi razumela. Imajte na umu da deca rastu. Kada porastu, imaju pravo da znaju više. Tada će biti teško ako im je rečeno nešto što nije istina. Javlja se rizik da se osete iznevereno i prevareno. Umesto toga, recite deo istine i postepeno, kako dete raste, popunjavajte priču detaljima i informacijama.

Podržite dete, dete ne treba da podržava vas. Mnogoj deci je veoma stalo da uteši i podrži svoje roditelje. To je suviše velika odgovornost za njih. Postarajte se da imate nekoga za razgovor o svojim brigama i strahovima.

Zaštitite decu od "razgovora za odrasle" . Kada razgovarate sa drugim odraslim osobama o svojim iskustvima sa pretnjama ili nasiljem, postarajte se da dete ne čuje razgovor. Za dete može biti zastrašujuće da čuje priču, a da ne razume sve ili da nema priliku da postavlja

OPROSTITI SE

Mala deca treba da budu uključena u ono što se dešava u njihovom životu. Kada se selite, bilo bi najbolje da deca to saznaju na vreme. Ako ima vremena, dobro je oprostiti se od kuće, drugara i komšija, vrtića i igrališta.

Takođe se može desiti da nema vremena za opraštanje kada porodica beži i dobija zaštićene lične podatke. Ponekad nije moguće poneti dečije stvari i možda mora da se prekine kontakt sa drugarima, sa predškolskim, sa rođacima i prijateljima. To nije najbolje za dete, ali ponekad nema izbora. Vaša bezbednost i bezbednost vašeg deteta su uvek najvažniji.

Pokušajte da ponesete sa sobom stvari koje su važne za dete. Dobro je ako se prilikom selidbe mogu poneti stvari koje su detetu važne, na primer igračke, knjige, odeća i nameštaj. Fotografije su takođe često od velikog značaja. Ponekad je moguće vratiti se i posetiti ljude koje volite.

Ako ne možete da imate kontakt sa prijateljima i rođacima, dobro je da pokušate da pronađete uspomene, kao što su fotografije, snimci i stvari koje podsećaju na ono što ste radili zajedno. To može pomoći detetu.

Oprostite se ako je to moguće. Ako je moguće da kontaktirate predškolsko na siguran način, može biti dobro da zatražite pozdravljanje za svoje dete. Audio ili video snimak sa drugarima i učiteljicom, crteži i fotografije, mogu detetu mnogo da znače.

PLAN U SLUČAJU OPASNOSTI

Kada je dete ili neki drugi član porodice izložen opasnosti, mora da postoji plan šta da uradite ako se nešto desi. Na šta okruženje može da bude spremno? Šta dete može samo da uradi?

Mnoge predškolske ustanove i škole sastavljaju poseban plan delovanja za decu sa zaštićenim ličnim podacima. Tu se zapisuje od čega je dete zaštićeno, ko bi trebalo da zna da dete ima zaštićene lične podatke, da li je detetu potrebna dodatna podrška, kao i svi praktični detalji o tome kako zaštita treba da funkcioniše. Obavestite predškolsko i školu o tome, ukoliko nisu upoznati sa situacijom!

Na www.skolverket.se se nalazi vodič pod nazivom Mladi sa zaštićenim ličnim podacima (Unga med skyddade personuppgifter). Možete se sami opredeliti da li želite da pričate o svojoj situaciji, na primer

prijateljima i komšijama. Postoji rizik da oni koji saznaju, to ispričaju dalje, ali da drugi ljudi znaju može predstavljati i zaštitu. Često možete reći dovoljno da dobijete pomoć ako se nešto ozbiljno dogodi, a da ne ispričate celu svoju priču ili da ne kažete da živite sa zaštićenim ličnim podacima. Recite, na primer, svojim komšijama da želite da pozovu policiju ako čuju svađu ili vrištanje iz vašeg doma.

Ako dete otkrije da ste pod zaštitom. Može da se dogodi da se dete zaboravi i da kaže gde živite. Moguće je i da dete pod pritiskom otkrije da živite pod zaštitom. Bez obzira na razlog, važno je da ne treba kriviti dete jer je nešto ispričalo. Čak i ako to znači povećan rizik za porodicu i razlog za novo preseljenje, važno je da dete ne oseća krivicu zbog što je dovelo do takve situacije. Razgovarajte sa detetom, kažite mu da se takve stvari dešavaju i da nije njegova krivica što morate ponovo da se selite. Mnoga deca osećaju krivicu čak i kad im niko ne kaže da su kriva. Razgovorom o tome, možete, kao odrasla osoba, da oslobodite dete od odgovornosti.

KADA DETE ODRASTA

Nivo zrelosti deteta u različitim uzrastima je individualan, zbog čega je teško dati opšte savete o tome šta i kada deci treba pričati o zaštiti. Bez obzira na zrelost deteta, važno je detetu davati informacije u skladu sa tempom odrastanja, tako da dete može da se snalazi u različitim životnim situacijama.

Od 0 do 3 godine: Deca uvek uz sebe imaju odraslu osobu. Zaštitite dete i uverite se da je bezbedno. Razgovarajte sa predškolskom ustanovom i postavite se da postoji plan delovanja.

Od 3 do 6 godina: Deca imaju više kontakata sa drugim odraslim osobama i decom. Razumeju više i potrebne su im informacije. Uključite dete u plan delovanja predškolske ustanove. Razmislite o tome šta želite da roditelji detetovih drugara znaju.

Od 6 godina, pa naviše: Deca u školskom uzrastu preuzimaju sve više i više odgovornosti. Škola postavlja nove zahteve i to ponekad predstavlja problem. Postarajte se da postoji plan delovanja i da se plan, u saradnji sa detetom, ažurira svakog polugodišta. Deca često imaju aktivnosti u slobodno vreme, odlaze kod drugara kući, možda spavaju van kuće. Šta važi za vaše dete? Ko treba da zna? Šta dete može da kaže drugima?

Na putu ka tinejdžerskom uzrastu

Kada se deca približavaju tinejdžerskom uzrastu, povećava se njihova potreba da budu informisana i da se uključe u odlučivanje. Tinejdžer mora sam da donosi mnogo ličnih odluka u vezi sa drugarima, devojkom ili dečkom, slobodnim vremenom ili učenjem. Tinejdžeri sa zaštićenim ličnim podacima se suočavaju sa mnogim složenim izborima i retko mogu da se obrate vršnjacima i odraslima za savet. Okruženje, jednostavno, ne zna dovoljno

o tome kako je to živeti izložen opasnostima. Možda čak ne znaju ni da je tinejdžer ugrožen i da ima zaštićene lične podatke.

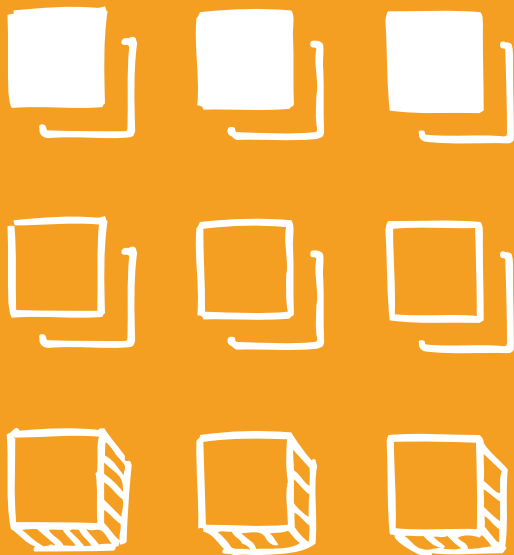
Kao roditelj, vi ste izuzetno važni. Vi ste onaj ko može da daje savete i da ispriča zašto je važno biti posebno oprezan kada se imaju zaštićeni lični podaci. Vi ste, takođe, osoba koja postavlja pravila i granice. Tinejdžeru treba omogućiti da postavlja pitanja i razgovara o pravilima koja postaje suviše teško pratiti, jer će se u suprotnom javiti rizik od kršenja pravila u tajnosti. Zajedno možete doći do najboljih pravila za svoju porodicu.

Neka od važnih pitanja su na primer kome tinejdžeri mogu da pričaju, sport i aktivnosti u slobodno vreme, dodatni posao, društvene mreže i internet.

O INTERNETU

Internet je važan deo života većine mladih ljudi. Oni se druže, rade domaće zadatke, traže informacije, slušaju muziku, igraju igrice, gledaju filmove i kupuju stvari. Ali internet može da bude opasno mesto ako živite pod pretnjom jer identitet može biti otkriven. Deca sa zaštićenim ličnim podacima ne mogu da koriste internet na isti način kao i ostali, i treba da nauče kako da internet koriste na siguran način, pre nego što mogu da ga koriste samostalno. To znači da morate da počnete rano, po mogućstvu u vreme polaska u školu.

POTRAŽITE POMOĆ OD DRUGIH

Zaštićeni lični podaci postavljaju dodatne zahteve pred celu porodicu. Ako vam je teško da razgovarate sa svojim detetom ili da odgovarate na pitanja koja dete postavlja, možete dobiti pomoć van porodice. Isto važi i ako dete ima mučne uspomene ili simptome nakon doživljavanja nasilja ili pretnji. Mnoga deca misle da je lepo da razgovaraju sa odraslom osobom izvan porodice koja ima obavezu čuvanja tajne.

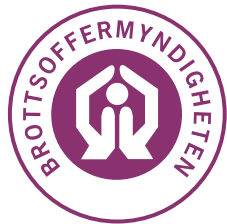
Školska zdravstvena zaštita, socijalna služba ili dežurna služba za žene, mogu da vam pomognu da dobijete podršku u vidu razgovora tamo gde živite.

VIŠE INFORMACIJA OD DRŽAVNOG ORGANA ZA ZAŠTITU PRAVA ŽRTAVA KRIVIČNOG DELA

Na **www.jagvillveta.se** se nalaze informacije za decu koja žive sa zaštićenim ličnim podacima. Na ovoj veb strani postoje i informacije za decu o krivičnim delima, pravima, podršci i pomoći.

Na **www.brottsoffermyndigheten.se** postoje informacije na više jezika o pravima žrtava krivičnog dela, o sudskom procesu kao i kontakt podaci drugih državnih organa i neprofitnih organizacija.

Državni organ za zaštitu prava žrtava krivičnog dela (brottsoffermyndigheten) rado odgovara na pitanja o naknadi u vezi sa krivičnim delom. Pozovite uslužni telefon državnog organa **090-70 82 00**, i razgovarajte sa referentom u jedinici za štetu prouzrokovanu krivičnim delom.

BROTTSOFFERMYNDIGHETEN

Box 470, 901 09 Umeå

Tel: 090-70 82 00

registrator@brottsoffermyndigheten.se

www.brottsoffermyndigheten.se

www.rattegangsskolan.se

www.jagvillveta.se